

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-педагогічної роботи
та інформатизації
Володимир ШАРАН

27 квітня 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРАКТИКУМ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність: 014 Середня освіта (Українська мова і література)
Освітні програми: Середня освіта (Українська мова і література, мова і література (англійська)),
Середня освіта (Українська мова і література, мова і література (польська))

Статус дисципліни: обов'язкова

Факультет: філологічний

Кафедра: української мови

Мова навчання українська

Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Загальний обсяг дисципліни	Кількість годин						Самостійна робота	Курсова робота	Вид семестрового контролю	
				Аудиторні заняття					Залік			Екзамен	
				Кредити і ЄКТС	Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття					Семінарські заняття
Денна	I	I	120/4	60	-	-	60	-	60	-	-	+	

Робоча програма складена на основі освітніх програм та навчальних планів підготовки **бакалаврів** (240 кредитів ECTS)

Розробник:

Леся БАРАНЬКА, старший викладач

Погоджено гарантими освітніх програм:

Михайло ПАНОЧКО, канд. філол. наук, доцент

Ірина ДМИТРИВ, канд. філол. наук, доцент

Наталія ЛАЗІРКО, канд. філол. наук, доцент

Схвалено на засіданні кафедри української мови.

Протокол № 1 від 28 лютого 2022 р.

Т.в.о. завідувача кафедри Михайло ПАНОЧКО

Схвалено на засіданні науково-методичної ради філологічного факультету.

Протокол № 2 від 25 лютого 2022 р.

Схвалено на засіданні науково-методичної ради університету.

Протокол № 4 від 27 квітня 2022 р.

1. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: систематизувати знання з української мови, одержані у школі, розширення та поглиблення їх, відновлення й закріплення орфографічних і пунктуаційних навичок, оволодіти необхідними орфоепічними, словотвірними, граматичними та стилістичними нормами, навчити студентів грамотно писати, правильно будувати речення, висловлювати свої думки.

Розвинути у здобувачів вищої освіти такі *компетентності*:

- здатність спілкуватися державною мовою в її усній та писемній формах;
- здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях;
- здатність володіти навичками використання інформаційних і комунікаційних технологій;
- здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність формувати, розвивати й постійно вдосконалювати мовно-комунікативні уміння й навички рідною та іноземною мовами з урахуванням синхронно-діахронного аспекту;
- здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мови, що вивчаються, в усній та писемній формах, у спонтанних ситуаціях спілкування (офіційна, неофіційна, нейтральна), для розв'язання цільових комунікативних завдань;
- здатність до літературного редагування та коригування текстів, до організації ділової комунікації.

Програмні результати навчання:

- доносити зрозуміло й недвозначно професійні знання, обґрунтування та висновки до фахівців і широкого загалу державною та іноземною мовами;
- знати й розуміти мову як систему, специфіку художньої літератури як мистецтва слова, історію мов і літератур, що вивчаються, в еволюційно-діалектичному аспекті, уміти застосовувати ці знання в педагогічній діяльності;
- знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати в практичній діяльності; здійснювати літературне редагування й коригування текстів; знати загальні дискурсивні стратегії та принципи створення текстів різних жанрів і стилів;
- використовувати мови, що вивчаються, в усній та писемній формах у цільових жанрово-стильових ситуаціях спілкування (офіційна, неофіційна, нейтральна) для розв'язання різногранних освітньо-комунікативних завдань.

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовою вивчення навчальної дисципліни «Практикум з української мови» є знання, одержані у школі при вивченні української мови.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Згідно з вимогами освітньої програми здобувачі вищої освіти повинні

знати:

- історію українського правопису;
- основні теоретичні положення, правила та терміни, пов'язані з розділами «Фонетика», «Графіка», «Орфоепія», «Орфографія», «Синтаксис», «Пунктуація»;
- норми сучасної української літературної мови;
- принципи українського правопису й написання, що відповідають кожному з них;
- правила написання та обґрунтування орфограм;
- основні ознаки речення;
- основні ознаки головних і другорядних членів речення;
- ознаки, якими характеризуються ускладнювальні елементи речення;
- правила вживання розділових знаків при однорідних членах речення, відокремлених членах речення, звертаннях, вставних і вставлених конструкціях;
- правила вживання розділових знаків у складних реченнях;
- правила вживання розділових знаків при прямій мові.

уміти:

- розмежовувати випадки, коли на позначення роздільної вимови уживається апостроф, а коли – м'який знак; ілюструвати відповідними прикладами;
- демонструвати, добираючи споріднені слова, чергування голосних і приголосних фонем в українській мові; визначати, при яких процесах (словозміні чи словотворенні) воно відбувається;
- уживати велику літеру у випадках, аналогічних до прикладів-ілюстрацій того чи іншого правила; відмінювати власні назви (географічну чи особові імена та прізвища) і утворювати від них прикметники;
- визначати, до якої відміни і групи (якщо є) належить той чи інший іменник; щодо іменників другої відміни розрізняти значення спільнозвучних слів, від чого у родовому відмінку однини залежить відмінкове закінчення **-а** (-я) чи **-у** (-ю) (*термін* як час і *термін* як слово; *акт* як документ і *акт* як дія тощо);
- визначати, до якої групи (твердої чи м'якої) належить той чи інший прикметник, відповідно відмінювати його; відмінювати числівники, уживаючи, де потрібно, паралельні форми;
- визначати дієвідміни дієслів за основами як теперішнього часу, так і неозначеної форми дієслова;
- розрізняти прислівники і прислівникові сполуки; правильно записувати їх;
- правильно записувати (разом, окремо або ж через дефіс) службові слова з повнозначними частинами мови і самі службові слова зокрема;

- визначати у реченні головні і другорядні члени речення; вказувати їх тип і морфологічне вираження;
- знаходити в реченні однорідні члени речення, з'ясовувати вид сурядного зв'язку (безсполучниковий чи сполучниковий) і відповідно до того доходити висновку щодо розділових знаків; розрізняти однорідні означення, які розділяються комами, від неоднорідних, що комою не розділяються; розмежовувати відокремлені означення, обставини, додатки;
- розрізняти складносурядні, складнопідрядні та безсполучникові речення; правильно уживати розділові знаки у складному реченні, розмежовуючи випадки, коли потрібна кома, коли – тире, а коли не потрібно жодного пунктуаційного знака.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ:

Оцінювання здійснюється за шкалами оцінювання: стобальною, національною і ЄКТС.

• **A (90–100) – «відмінно»** (*відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок*): отримує здобувач, який виявив глибокі знання навчального матеріалу, повно й ґрунтовно відтворює програмний матеріал, що міститься в основних та додаткових джерелах літератури; уміє вільно та самостійно викласти зміст усіх питань програми навчальної дисципліни, розуміє її значення для своєї професійної підготовки; уміє використовувати свої знання на практиці; володіє фонетичними, орфоепічними, граматичними, орфографічними, синтаксичними нормами сучасної української мови; правилами написання орфограм та пунктограм, добре обізнаний з історією українського правопису: змінами, які відбулися в ньому у 1993, 2019 рр.; простежує та обґрунтовує складні випадки правопису слів з апострофом чи м'яким знаком; зміни приголосних при словотворенні, спрощення у групах приголосних, їх вимову, подвоєння приголосних звуків, уживання великої літери; чітко визначає відміни та групи іменників, прикметників, дієвідміни дієслів; відмінює числівники; розрізняє прислівники, прислівникові сполуки, службові слова, правильно записуючи їх; володіє правилами постановки розділових знаків у реченнях з однорідними членами, відокремленими членами речення, звертаннями, вставними та вставленими конструкціями, прямою мовою; чітко розмежовує типи складних речень, правила уживання розділових знаків у них; уміє грамотно писати, ілюструючи зокрема володіння орфографічними й пунктуаційними нормами та демонструючи високу культуру писемного мовлення.

• **B (82–89) – «добре»** (*вище середнього рівня з кількома помилками*): отримує здобувач, який виявив глибокі знання навчального матеріалу, повно, але з незначними неточностями відтворює програмний матеріал, що міститься в основних та додаткових джерелах літератури; уміє самостійно викласти зміст усіх питань програми навчальної дисципліни, розуміє її

значення для своєї професійної підготовки; уміє використовувати свої знання на практиці; володіє основними нормами сучасної української літературної мови, уміє визначати основні орфограми та пунктограми; достатньо добре обізнаний з історією українського правопису: змінами, які відбулися у ньому у 1993, 2019 рр.; простежує та обґрунтовує складні випадки правопису слів з апострофом чи м'яким знаком; зміни приголосних при словотворенні, спрощення у групах приголосних, подвоєння приголосних звуків, уживання великої літери; чітко визначає відміни та групи іменників, прикметників, дієвідміни дієслів; відмінює числівники; розрізняє прислівники, прислівникові сполуки, службові слова, правильно записуючи їх; в основному уміє пояснити правила уживання орфограм у словах і пунктограм у реченнях і текстах; аналізує випадки правильного / неправильного уживання розділових знаків (відповідно до зафіксованих правил чи бажання автора) при однорідних, відокремлених членах речення, звертаннях, вставних та вставлених конструкціях, прямиї мові; правильно уживає розділові знаки у складному реченні; добре обізнаний із принципами українського правопису й написання, що відповідають кожному з них.

• **C (75–81) – «добре»** (*загалом правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок*): отримує здобувач, який виявив достатні знання навчального матеріалу, повно, але з неточностями відтворює програмний матеріал, що міститься в основних та додаткових джерелах літератури; уміє самостійно викласти зміст усіх питань програми навчальної дисципліни, розуміє її значення для своєї професійної підготовки; уміє використовувати свої знання на практиці; загалом володіє основними нормами сучасної української літературної мови, уміє достатньо добре визначати основні орфограми: написання слів з апострофом чи м'яким знаком; зміни приголосних при словотворенні, спрощення у групах приголосних, подвоєння приголосних звуків, уживання великої літери; відміни і групи іменників, прикметників, дієвідміни дієслів; відмінювання числівників; розрізняє прислівники, прислівникові сполуки, службові слова; здебільшого уміє пояснити пунктограми та правила їх уживання; із незначними відхиленнями аналізує випадки правильного / неправильного уживання розділових знаків при однорідних, відокремлених членах речення, звертаннях, вставних та вставлених конструкціях, прямиї мові; правильно уживає розділові знаки у складних реченнях і текстах; аналізує з незначними помилками випадки уживання розділових знаків; обізнаний із принципами українського правопису й написання, що відповідають кожному з них.

• **D (67–74) – «задовільно»** (*непогано, але зі значною кількістю недоліків*): отримує здобувач, який виявив недостатні знання навчального матеріалу, з певними труднощами відтворює програмний матеріал, рідко звертається до матеріалів, що містяться в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; володіє недостатнім рівнем знань норм сучасної української літературної мови; не завжди правильно визначає орфограми при

написанні слів з апострофом чи м'яким знаком; змінах приголосних при словотворенні, спрощенні у групах приголосних, подвоєнні приголосних звуків, уживанні великої літери; визначенні відмін і груп іменників, прикметників, дієвідмін дієслів; відмінюванні числівників; розрізненні прислівників, прислівникових сполук, службових слів; з помилками визначає пунктограми, невміло обґрунтовуючи при цьому правила їх уживання (при однорідних, відокремлених, уточнювальних членах речення, вставних і вставлених конструкціях, звертаннях, прямій мові) у реченнях і текстах; аналізує окремі випадки уживання розділових знаків; здебільшого обізнаний із принципами українського правопису й правилами, що відповідають кожному з них.

• **Е (60–66) – «задовільно»** (виконання відповідає мінімальним критеріям): отримує здобувач, який виявив слабкі знання навчального матеріалу, важко відтворює програмний матеріал, зовсім не спирається на матеріали, що містяться в основних і додаткових джерелах літератури; володіє низьким рівнем знань норм сучасної української літературної мови; зрідка правильно визначає такі орфограми: апостроф, м'який знак, чергування голосних і приголосних, подвоєння, велика чи мала літера, написання складних слів, прислівників, службових слів; не вміє правильно поставити розділові знаки й обґрунтувати правила їх уживання у реченнях і текстах; частково знає основні випадки правопису слів; слабо аналізує окремі випадки уживання розділових знаків при однорідних, відокремлених, уточнювальних членах речення, вставних і вставлених конструкціях, звертаннях, прямій мові та у складних реченнях; слабо обізнаний із принципами українського правопису й написання, що відповідають кожному з них.

• **FX (35–59) – «незадовільно»** (з можливістю повторного складання): виставляється здобувачеві вищої освіти, який виявив незнання значної частини навчального матеріалу, допускає істотні помилки у відповідях на запитання, не ознайомлений з основними й додатковими джерелами літератури; володіє вкрай низьким рівнем знань норм сучасної української літературної мови; не знає основних правил написання тих чи інших орфограм і пунктограм; поверхово аналізує окремі випадки уживання розділових знаків; фрагментарно обізнаний із принципами українського правопису й написання, що відповідають кожному з них.

• **F (0–34) – «незадовільно»** (з можливістю повторного складання): виставляється здобувачеві, який фрагментарно володіє матеріалом навчальної програми й лише частково може застосовувати його на практиці; не знає норм сучасної української літературної мови; не знає основних правил написання тих чи інших орфограм і пунктограм; поверхово розуміє значення основних лінгвістичних термінів; знає лише окремі випадки правопису та постановки розділових знаків; не обізнаний із принципами українського правопису й написання, що відповідають кожному з них.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ:

- відповіді на практичних заняттях;
- дві підсумкові контрольні роботи до розділів «Орфографія», «Пунктуація»;
- співбесіда;
- екзамен.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Український правопис: історія, сучасний стан та перспективи розвитку.

Українська абетка, її значення. Співвідношення між буквами і звуками. Поняття про фонетичну транскрипцію. Правопис ненаголошених [е], [и], [о] у різних морфемах.

Уживання апострофа у власне українських та чужомовних словах. Випадки, коли апостроф не пишеться. Уживання м'якого знака у власне українських та чужомовних словах. Випадки, коли м'який знак не пишеться.

Чергування /о/, /е/ з /і/; /о/ з /е/ після шиплячих та /й/; чергування /о/, /е/ з нулем звука; чергування у-в, з-зі-із, і-й як засіб милозвучності мови.

Чергування приголосних: /г/, /к/, /х/ з /ж/, /ч/, /ш/ і /з'/, /ц'/, /с'/ . Зміни приголосних при словотворенні. Спрощення у групах приголосних, їх вимова. Подвоєння приголосних звуків.

Правопис префіксів та суфіксів.

Правопис слів іншомовного походження.

Уживання великої літери у власних назвах (індивідуальних назвах осіб, топонімічних назвах та назвах організацій, підприємств, установ). Написання складних і складених географічних назв й похідних від них прикметників. Відмінювання географічних назв. Написання складних особових імен та прізвищ і похідних від них прикметників. Відмінювання особових імен, прізвищ, псевдонімів.

Написання відмінкових закінчень іменників. Поділ іменників на відміни і групи. Особливості відмінкових закінчень прикметників, дієприкметників, займенників, числівників. Правопис особових закінчень дієслів, невідмінюваних форм дієслова.

Написання прислівників разом і через дефіс. Прислівникові сполуки.

Написання прийменників, сполучників і часток. Загальні правила правопису складних слів.

Написання складних іменників та прикметників.

Вступ. Основи пунктуації. Головні і другорядні члени речення. Способи їх вираження (повторення матеріалу зі шкільного курсу).

Тире між підметом і присудком. Тире на місці пропущеного члена речення.

Розділові знаки при прямій мові, де слова автора розділяють пряму мову. Розділові знаки при невластивій мові. Заміна прямої мови непрямою і навпаки. Пунктуація у реченнях з цитатами.

7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студента з дисципліни передбачає: опрацювання теоретичного матеріалу; виконання завдань, що формуються в межах кожної теми; виконання домашніх вправ; написання домашніх диктантів; роботу з інформаційно-довідковими матеріалами (словниками, довідниками, статтями); укладання та виконання тестових завдань; підготовку до підсумкових контрольних робіт із розділів «Орфографія» та «Пунктуація»; підготовку до екзамену.

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Контроль знань студентів здійснюється у формі усного опитування, виступів на практичних заняттях (не менше чотирьох), написання контрольних робіт, співбесіди з лектором. Форма підсумкового контролю – екзамен.

Упродовж семестру студент може отримати максимально 100 балів: робота на практичних заняттях – 20 балів; контрольні роботи – 40 (2×20) балів; співбесіда з лектором – 40 балів.

Розподіл 100 балів між видами робіт:

Відповіді на практичних заняттях (х)	Контрольні роботи	Співбесіда з лектором	Поточний контроль	Екзамен
20	40	40	100	100
Ваговий коефіцієнт			0,6	0,4

Студент може набрати максимальну кількість балів (20 б.) на 30 практичних заняттях, відповівши не менше чотирьох разів. Максимальну кількість балів (5 б.) за одну відповідь можна отримати, даючи повні, розгорнуті відповіді на питання плану практичного заняття або ж за доповнення та участь у дискусії. Сумарна кількість балів, одержаних за усні відповіді визначається за формулою:

X – бали, які виводяться на підставі усних відповідей; : $X = \frac{A}{n} \cdot K$

(якщо x= менше 2,5, то бали за усні відповіді дорівнюють нулю)

(де A – сума усіх поточних балів, n - кількість відповідей (не менше чотирьох)).

Контрольні роботи (2×20 б.) проводяться після вивчення розділів «Орфографія» (містить тестові та практично-описові завдання) та «Пунктуація» (практично-описові).

Пунктуація у реченнях з однорідними членами речення. Розділові знаки при однорідних членах речення, не з'єднаних сполучниками. Однорідні і неоднорідні означення. Пунктуація у реченнях з однорідними членами речення, з'єднаними сполучниками. Розділові знаки у реченнях з узагальнювальними словами.

Пунктуація у реченнях з відокремленими членами речення. Відокремлені узгоджені і неузгоджені означення та розділові знаки при них. Відокремлені прикладки. Розділові знаки у реченнях з відокремленими обставинами, вираженими дієприслівником, дієприслівниковим зворотом, сполученням прийменника з іменником. Пунктуація у реченнях з відокремленими додатками.

Розділові знаки при звертанні. Розділові знаки у реченнях з уточнювальними, приєднувальними, пояснювальними членами речення.

Розділові знаки у реченнях зі вставними конструкціями. Пунктуація при вставлених конструкціях.

Пунктуація у складному реченні. Розділові знаки у складносурядному реченні. Розділові знаки у складнопідрядному реченні (з простими, складними і складеними сполучниками). Пунктуація у реченнях зі словами типу **як, мов, наче** тощо. Розділові знаки у складному безсполучниковому реченні. Розділові знаки у складних синтаксичних конструкціях.

Пунктуація у реченнях з прямою мовою. Розділові знаки при невластивій прямій мові. Заміна прямої мови непрямою і навпаки. Пунктуація у реченнях з цитатами.

Тематика практичних занять

Український правопис: історія, сучасний стан та перспективи розвитку.

Українська абетка, її значення. Співвідношення між буквами і звуками. Поняття про фонетичну транскрипцію. Правопис ненаголошених [е], [и], [о] у різних морфемах.

Уживання апострофа у власне українських та чужомовних словах. Випадки, коли апостроф не пишеться.

Уживання м'якого знака у власне українських та чужомовних словах. Випадки, коли м'який знак не пишеться.

Чергування **о, е з і; о з е** після шиплячих та **й**; чергування **о, е з нулем звука; у-в, з-зі-із, і-й** як засіб милозвучності мови. Чергування приголосних: **г, к, х з ж, ч, ш і з', ц', с'.**

Зміни приголосних при словотворенні. Спрощення у групах приголосних, їх вимова. Подвоєння приголосних звуків.

Правопис префіксів. Іменникові та прикметникові суфікси.

Правопис слів іншомовного походження.

Уживання великої літери у власних назвах (індивідуальних назвах осіб, топонімічних назвах та назвах організацій, підприємств, установ). Написання складних і складених географічних назв й похідних від них прикметників. Відмінювання географічних назв.

Написання складних особових імен та прізвищ і похідних від них прикметників. Відмінювання особових імен, прізвищ, псевдонімів.

Написання відмінкових закінчень іменників. Поділ іменників на відміни і групи.

Особливості відмінкових закінчень прикметників, дієприкметників, займенників, числівників. Правопис особових закінчень дієслів, невідмінюваних форм дієслова.

Написання прислівників разом і через дефіс. Прислівникові сполуки.

Написання прийменників, сполучників і часток. Загальні правила правопису складних слів.

Написання складних іменників та прикметників.

Вступ. Основи пунктуації. Головні і другорядні члени речення. Способи їх вираження (повторення матеріалу зі шкільного курсу).

Тире між підметом і присудком. Тире на місці пропущеного члена речення.

Пунктуація у реченнях з однорідними членами речення. Розділові знаки при однорідних членах речення, не з'єднаних сполучниками. Однорідні і неоднорідні означення.

Пунктуація у реченнях з однорідними членами речення, з'єднаними сполучниками. Розділові знаки у реченнях з узагальнювальними словами.

Пунктуація у реченнях з відокремленими членами речення. Відокремлені узгоджені і неузгоджені означення та розділові знаки при них. Відокремлені прикладки.

Розділові знаки у реченнях з відокремленими обставинами, вираженими дієприслівником, дієприслівниковим зворотом, сполученням прийменника з іменником. Пунктуація у реченнях з відокремленими додатками.

Розділові знаки при звертанні. Розділові знаки у реченнях з уточнювальними, приєднувальними, пояснювальними членами речення.

Розділові знаки у реченнях зі вставними конструкціями.

Пунктуація при вставлених конструкціях.

Пунктуація у складному реченні. Розділові знаки у складносурядному реченні.

Розділові знаки у складнопідрядному реченні (з простими, складними і складеними сполучниками). Пунктуація у реченнях зі словами типу **як, мов, наче** тощо.

Розділові знаки у складному безсполучниковому реченні.

Розділові знаки у складних синтаксичних конструкціях.

Пунктуація у реченнях з прямою мовою. Розділові знаки при прямій мові, що йде після авторської й перед авторською.

Співбесіда з лектором (40 б.) проводиться в кінці семестру на основі заздалегідь запропонованого переліку питань і за наперед оголошеним розкладом.

Сумарна кількість балів з дисципліни $S_{\text{сум}}$ визначається за формулою:

$$S_{\text{сум}} = 0,6 \cdot S_{\text{пот}} + 0,4 \cdot S_{\text{підс}}$$

$S_{\text{пот}}$ – це кількість балів за поточний контроль, $S_{\text{підс}}$ – кількість балів за підсумковий контроль (екзамен).

Екзамен за талоном № 2 і перед комісією проводиться в письмовій формі з оцінюванням за стобальною шкалою.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ ЗАПЕЗПЕЧЕННЯ

Мультимедійне обладнання, програми Microsoft Office 2010, програма ZOOM для дистанційного навчання.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Бондарчук К.С. Українська мова : Навчальний посібник. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. – 272 с.
2. Бурячок А. та ін. Довідник з українського правопису. – К. : Рад. шк., 1984. – 280 с.
3. Глазова О.П. Українська орфографія : Навчальний посібник. – Харків: Веста : Вид. «Ранок», 2004. – 384 с.
4. Глазова О.П. Українська пунктуація : Навчальний посібник. – Х. : Веста : Вид. «Ранок», 2008. – 352 с.
5. Зубков М. Сучасний український правопис. Комплексний довідник. – Харків : Торсінг, 2000. – 208 с.
6. Козачук Г. Українська мова. Практикум : Навч. посібник. – К. : Вища шк., 1991. – 398 с.
7. Козачук Г.О. Українська мова : Практикум: Навч. посіб. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К. : Вища шк., 2008. – 414 с.
8. Кушлик О., Баранська Л. Практикум з української мови: навчально-методичний посібник. – Дрогобич : Швидкодрук, 2014. – 110 с.
9. Пазяк О., Сербенська О., Фурдуй М., Шевченко Л. Українська мова. Практикум. – К. : Либідь, 2000. – 283 с.
10. Терлак З. Українська мова. Зб. вправ із синтаксису та пунктуації. – Львів : Світ, 1999. – 223 с.
11. Тоцька Н. Українська пунктуація : Практикум. – К. : Либідь, 1990. – 160с.
12. Український правопис. – К. : Наукова думка, 2002. – 240 с.
13. Український правопис. – К.: Фоліо, 2020. – 384 с.
14. Фурдуй М.І. Українська мова. Практикум з правопису : Навч. посібник / За ред. В. Різуна. – Київ : Либідь, 2004. – 272 с.
15. Христіанінова Р. Просте речення в шкільному курсі української мови: Посібник для вчителя. – К. : Рад. шк., 1991. – 160 с.
16. Чак Є. Складні випадки вживання слів. – К. : Рад. шк., 1984. – 176с.
17. Читай і знай! : Довідник-практикум з граматики та стилістики сучасної української мови / Н. Дзюбишина-Мельник, О. Лаврінець, К. Симонова, Л. Ціпцюра. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 197с.
18. Читай і знай! : Довідник-практикум з фонетики, орфоепії, орфографії, лексикології, фразеології сучасної української мови / О. Лаврінець, К. Симонова, І. Ярошевич. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – 206с.

19. Шевчук С.В., Лобода Т.М. Практикум з української мови: Модульний курс : Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2006. – 326 с.
20. Шульжук К. Складне речення в українській мові. – К. : Рад. шк., 1989. – 136 с.

Допоміжна література:

1. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо? – К. : Вид. дім “KM ACADEMIA”, 1994. – 254 с.
2. Великий зведений орфографічний словник сучасної української лексики / уклад. І.К. В. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 896 с.
3. Верховець В., Бовкуненко І., Піменова І., Уліщенко Т. Навчальний правописний словник української мови. – Харків : Око, 1997. – 574 с.
4. Волощак М. Неправильно – правильно. Довідник з українського слововживання : За матеріалами засобів масової інформації (2-ге доповн. видан.). – К. : Вид. центр «Просвіта», 2003. – 160 с.
5. Головашук С. Орфографічний словник складних слів української мови. – К. : Наук. думка, 2008. – 287 с.
6. Голоскевич Г. Правописний словник. – Львів : Апріорі, 2020. – 648 с.
7. Гринчишин Д., Капелюшний А., Сербенська О., Терлак З. Словник-довідник з культури української мови. – Львів : Фенікс, 1996. – 368 с.
8. Етимологічний словник української мови. – К. : Наукова думка, 1982. – Т.1. – 632 с.; 1985. – Т.2. – 570 с.; 1989. – Т.3. – 550 с.
9. Жайворонок В. Велика чи мала літера? Словник-довідник. – К. : Наук. думка, 2004. – 202 с.
10. Караванський С. Секрети української мови. – К. : Кобза, 1994. – 152 с.
11. Кушлик О.П. Омоніми незмінних класів слів. Словник-довідник. – Дрогобич : КОЛО, 2007. – 99 с.
12. Лозова Н., Фридрак В. Дзвона чи дзвону? Або –а (-я) чи –у (-ю) в родовому відмінку : словник-довідник. – К. : Наук. думка, 2007. – 168 с.
13. Орфоепічний словник / Укл. М.Погрібний. – К.: Рад. шк., 1984. – 629 с.
14. Орфографічний словник української мови / Укл. С. Головашук, М. Пешак, В. Русанівський, О. Тараненко. – К. : Довіра, 1994. – 864 с.
15. Скрипник Л., Дзятківська Н. Власні імена людей. – К. : Наукова думка, 1986. – 310 с.
16. Словник іншомовних слів / О. Мельничук. – К.: Наукова думка, 1985. – 966 с.
17. Словник труднощів української мови. – К. : Рад. шк., 1989. – 336 с.
18. Словник української мови в 11-ти томах. – К. : Наукова думка, 1970-1980.
19. Терлак З. Пунктуаційний словник-довідник. – Львів : Апріорі, 2021. – 400 с.
20. Українська літературна вимова і наголос : Словник-довідник. – К.: Наукова думка, 1973. – 724 с.
21. Український орфографічний словник / Уклад. О.Леонova. – Д.: Сталкер, 2001.– 480 с.

Періодичні видання:

22. Безпояско О. Іншомовні префікси в українській мові // Українська мова і література в школі. – 1979. – № 7. – С. 28 – 33.

Методичне забезпечення:

23. Кушлик О., Баранська Л. Практикум з української мови : навчально-методичний посібник. – Дрогобич : Швидкодрук, 2014. – 110 с.